

UDK 17.022.1:821.163.4(497.16)

Stručni rad

Jelena KNEŽEVIĆ (Podgorica)

Filološki fakultet – Nikšić

jelenak@ac.me

ARGUMENTACIJA ZA ODBRANU METODA HUMANISTIKE U ISTRAŽIVANJU NACIONALNIH TEMA

(Književnost i jezik u funkciji promovisanja univerzalnih vrijednosti i identitetskih komponenti crnogorskog društva, Filološki fakultet, Nikšić, 2017)

Monografska publikacija pod naslovom *Književnost i jezik u funkciji promovisanja univerzalnih vrijednosti i identitetskih komponenti crnogorskog društva* nastala je u okviru istoimenog projekta kao rezultat rada tima šestnaest istraživača sa Filološkog i Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore tokom 2017. godine. Urednički monografiju potpisuje uređivački odbor od pet članova: Dragan Bogojević, Dušanka Popović, Sanja Šubarić, Ljiljana Pajović-Dujović i Jasmina Nikčević, nastavnici Filološkog fakulteta Univerziteta Crne Gore.

Kako se navodi u uvodnom tekstu Dušanke Popović, nadređeni cilj projekta bio je „aktuelizacija crnogorskih identitetskih komponenti kroz univerzalne vrijednosti putem jezičkih i književnih istraživanja“ (7). Odabranom korpusu književnih djela i druge pisane jezičke produkcije istraživači su pristupili metodama karakterističnim za humanističke nauke s namjerom da u građi identifikuju tradicionalne crnogorske vrijednosti i osvijetle njihovu poziciju i značaj u savremenom društvu. Rezultati istraživanja prezentovani su u jedin-stvenoj publikaciji od gotovo dvije stotine stranica, a u vidu originalnih autor-skih i koautorskih naučnih radova koji razmatraju pojedinačne aspekte teme.

U uvodnom tekstu Dušanka Popović određuje ključne pojmove cjelokupnog istraživanja, postavlja njegove vremenske i prostorne granice i pozivajući se na relevantnu i recentnu literaturu predočava zajedničku tezu istraživačkog tima: da se „kroz njegovanje univerzalnih vrijednosti i nacionalnog specifikuma, stvara proizvod na kojem se prepoznaje i „rukopis nacionalnog karaktera“ koji ukazuje na posebnost i samosvjesnost, pa time i na identitet jednog naroda“ (12). U uvodnom dijelu monografije, kao studija opravdanosti sprovedenih istraživanja, nalazi se tekst Biljane Maslovarić o značaju društveno-humanističkih nauka i sinhronijskog i dijahronijskog

proučavanja vrijednosti za društveni razvoj. Maslovarić piše o razvoju i značaju humanističkih nauka, njihovoj vezi sa drugim naučnim disciplinama u 21. vijeku i njihovoj ulozi u obrazovnom sistemu i društvu uopšte, imajući u vidu prije svega da je ishodište humanistike čovjek – jedino živo biće koje stvara kulturu, vrijednosti i demokratiju (15).

Slijedi šest naučnih radova koji problemu univerzalnih vrijednosti i identitetskih komponenti crnogorskog društva prilaze iz jezičke perspektive i sedam radova koji srodna pitanja problematizuju u književno-istorijskom i komparatističkom ključu. Ispituju se jezički identiteti pojedinaca i institucija koji su igrali ključnu ulogu u izgradnji crnogorske državnosti u 19. vijeku, te crnogorski etnolingvistički identitet, identifikuje se značaj kulturnog doprinosa istorijskih tumača crnogorske kulture i fenomena kulturno-jezikog tumačenja odnosno prevođenja uopšte.

Sonja Nenezić autorka je poglavlja o identitetu jezika posljednjeg crnogorskog dinasta, Nikole I Petrovića, a Miodarka Tepavčević o doprinosu Stefana Mitrova Ljubiše književnom i kulturnom razvoju u Crnoj Gori u drugoj polovini 19. vijeka. Sanja Šubarić piše o jeziku izvršne i sudske vlasti u Crnoj Gori 19. vijeka polazeći od činjenice da je vlast, kao institucionalna moć, odraz društvenih odnosa i društvenih vrijednosti. O crnogorskom etnolingvističkom identitetu poglavlje potpisuje Miloš Krivokapić. Krivokapić zaključuje da je u raskoraku između istine i mita, vezanost za viševjekovnu državnost uticala da se očuva jezgro crnogorske države, nacije i jezika. U poglavlju pod naslovom „Obraz u staroj Crnoj Gori“ Ana Pejanović analizira frazeološke jedinice koje odražavaju jezgro koncepta časti u crnogorskoj etnokulturi, ilustrujući funkcionisanje ovog koncepta na primjerima iz Njegoševih i Ljubišinih djela. Poglavlje o osvješćivanju društvenih i kulturoloških osobitosti kroz proces prevođenja koautorski potpisuju Deja Piletić i Radmila Lazarević. Rezultati njihovog istraživanja potvrđuju značajnu ulogu prevodilaca u njegovanju, bogaćenju i razvoju jednog jezika i kulture, dok sa druge strane ističu ulogu nastave prevođenja u formiranju budućih međukulturnih posrednika.

Književna perspektiva projekta u sedam naučnih radova u nastavku knjige, omogućila je sagledavanje sopstva i drugosti u crnogorskoj književnoj tradiciji, te utvrđivanje etnografizama u pisanju o Crnoj Gori kao osobenih svjedočanstava njene nacionalne kulture i identiteta u 19. i 20. vijeku. Komparatistički izoštrana tačka gledišta dodatno je proširila polje zaključaka, a istraživanje je upotpunjeno radovima o savremenim crnogorskim djelima i načinu na koji ona posreduju univerzalne vrijednosti i identitetske komponente crnogorskog društva.

U poglavlju pod naslovom „Kulturnomemorijska matrica Njegoševog djela“ Vesna Vukićević-Janković analizira na koji sve način Njegoševo

djelo reflektuje ideološki sistem uspostavljen na kanonu herojsko-patrijarhalnog, odnosno specifičnog sociokulturnog modela plemenske Crne Gore, dok istovremeno predstavlja temelj društvene (istorijske, socijalne i kulturne) predajnosti koje je 19. vijek projektovao u savremenu kulturnomemorijsku matricu (135). U svijetlu prepoznavanja univerzalnih vrijednosti u književnom djelu Dragan Bogojević uporedno analizira *Gorski vijenac* i Volterov *Esej o toleranciji*, a Ljiljana Pajović-Dujović potpisuje poglavlje o književnom i etnološkom diskursu Stefana Mitrova Ljubiše i Sima Matavulja o Crnoj Gori. Pajović-Dujović izdvaja etnološke signale koji su učestali u tekstovima obojice pisaca ilustrujući na koji način etnološki diskurs proizvodi značenja koja su za kolektiv važna jer su „vrijednosno upućujuća, čak normativna“ (165). Dušanka Popović analizira dio pripovjedne proze nastale između dva rata (Lopičić, Đurović, Zogović) koja tematizuje život u Crnoj Gori u nestabilnim i burnim vremenima. Popović zaključuje da pripovjedači između dva rata nastoje da posebnosti pojedinačnih sudbina crnogorskog seljaka uobliče u poruke sa opšteljudskim značajem, odnosno da socijalna književnost eksplicitno i implicitno promoviše univerzalne ljudske vrijednosti, poglavito one koje su kroz vrijeme postale dio crnogorskog identiteta (179). U poglavlju pod naslovom „Herojski univerzum Pjera Korneja“ Jasmina Nikčević analizira univerzalne vrijednosti u tragikomediji *Sid* izvodeći analogije sa herojskim patosom, jezgrovitošću, bogatom simboličkom podlogom i idejama slobode, časti, čojstva i junaštva u crnogorskoj književnosti. Tatjana Jovović piše o transferu mitologeme crnogorsko-japanskog rata iz epskog u savremeni narativ, dok Marija Krivokapić analizira sliku žene crnogorske savremenosti u književnosti Katarine Sarić služeći se poststrukturalističkim nalazima Mišela Fukooa i kritikom postkomunističkih društava Slavenke Drakulić.

Sve autorke i autori, bez izuzetka, služe se brižljivo popisanim savremenim bibliografskim izvorima, pristupajući jasno određenoj i precizno opisanoj građi adekvatno odabranim i obrazloženim naučnim pristupima. Svi prilozi opremljeni su primjerenom naučnom aparaturom, a zaključci pojedinačnih radova nude jedinstveni mnogoglasni odgovor na nadređenu istraživačku tezu što obezbjeđuje tematsko i strukturalno jedinstvo publikacije.

Imajući u vidu sve gore navedeno, kao i obilje i raznovrsnost metoda, te istraživačku predanost i akribičnost koja se očituje u svim poglavljima i u cjelini, knjigu *Književnost i jezik u funkciji promovisanja univerzalnih vrijednosti i identitetskih komponenti* moramo čitati kao argumentaciju za odbranu metoda humanistike u istraživanju nacionalnih tema kojom se u vremenu kada je to više nego potrebno potvrđuje značaj humanističkih istraživanja za očuvanje nacionalnih vrijednosti i napretka crnogorskog društva u multikulturalnim, evropskim okvirima.